

Батыс Қазақстан облысының әкімдігі білім басқармасының

балалар-жасөспірімдер туризмі және экология орталығы

“Бекітемін”
ОБЖТжЭО-ның директоры

Әдістемелік кеңесі мәжілісінде қаралған:

«_____» _____ 20____ ж.

№ _____ хаттама

«Жас саяхатшы» үйірмесінің

ОҚУ БАҒДАРЛАМАСЫ

_____ жастағы білім алушылар үшін
бағдарлама жүзеге асырылатын мерзім _____ жыл
2019-2020 оқу жылы

Қосымша білім беру педагогы
Хатимуллина Бибина Турарбековна

Орал қаласы
2019- 2020 оқу жылы

Түсінік хат

Қазақстан Республикасының тұңғыш Президенті Елбасы Н.Ә.Назарбаевтың Қазақстан халқына жолдауында «Дені сау ұлт» үшін инфрақұрлымын дамытуға баса көңіл бөлінген. Балалар туризмі - ол – болашақ мамандар, ол – тарих пен өлкетану, ол – жеке тұлғаның дұрыс қалыптасуы, ол- тәрбие құралы. «Жас тұлға» туристік-өлкетану үйірмесінің бағдарламасы бір оқу жылына арналған және тоқсан сайын үйірме мүшелері демалыс күндерін 2-3 жорыққа қатысуларын міндеттейді.

Бағдарламаның мақсаты: Мектеп оқушыларының өзіндік дамуын, өзіндік ойлау қабілетін қал-ыптастыруға жағдай жасау, шығармашылық және интеллектуальдық мүмкіншілігін арқылы өзін-өзі тәрбиелеу қабілетін ашу. Азаматтық пен ұлтжандылыққа тәрбиелеу, туған өлкенің тарихи, мәдени, рухани мұраларын танып білуге, сақтауға тарту, туған жеріміздегі белгілі тарихи қайраткерлердің, әдебиетшілердің өмірлерін оқып-тану. Ұлы Отан соғысы жылдарындағы құжаттарды іздестіру және жинастыру, ҚР тұратын халықтардың, ұлттардың салт-дәстүрін, мәдениетін оқу-білу. Бос уақыттарын тиімді пайдалануды, салауатты өмір салтына қалыптастыруды, туристік шеберлікті меңгерту және жетілдіруді көздейді.

Міндеті:

Әлеуметтік-педагогикалық (азаматтық көзқарас қалыптастыру, «Кіші Отанына» деген сүйіспеншілік сезімін арттыруға тәрбиелеу, өз өлкесінің тарихына деген жауапкершілік пен өзіндік қатысы арқылы мақтаныш түйсігін көбейту, мамандық таңдауға баулу (жазушы, зерттеуші, өлкетанушы, журналист т.б.)

Білімділік (өлке өмірімен байланысты жанұяның, қаланың, тарихи тұлғалар туралы білімін кеңейтуді қамтамасыз ету, іздестіру-зерттеу жұмысының негізін үйрену және өлкетанушы, журналист мамандықтарына баулуға үйрету, өзіндік қорытынды, түйін жасауға баулу)

Танымдық (тарихи дерек көздерімен, мемуарлық, ғылыми-ақпараттық әдебиеттер мен баспа беттерімен жұмыс жасауды меңгеру);

Дамытушылық (туған өлке тарихын өз бетімен оқуға деген құлшынысын дамыту, оқушылардың шығармашылық қабілетін өз бетінше іздестіру-зерттеу жұмысына үйрету арқылы туристік жұмыстардың дағдыларын игеру, архитектуралық және мәдени ескерткіштерді оқып-үйрену, туристік жорықтар мен жарыстарға қатысу арқылы шеберліктерін шыңдау)

Бағдарламасының мазмұны

1-ші оқу жыл

I - бөлім. «Туған өлкеге саяхат» (44 сағ)

1-сабақ. (4с.) Кіріспе. Өлкетану және туризм негіздері. Өлкетанудың зерттеу нысандары. Туризм және өлкетану туралы түсінік қалыптастыру. Өлкетанудың зерттеу нысандары: табиғат, жер, территория, сол жердің халқы, тарихы, шаруашылығы, өнері мен мәдениеті. Туристік-өлкетану үйірмесінің мақсаты мен міндеттері. Табиғатқа серуендеу мен экскурсиялар жасауда адам денсаулығын нығайтуға тигізетін әсері. Жорықтар бұлшық ет қозғалысын дамытып қоймай, сонымен қатар жүрек, өкпе және адам ағзасының басқа да мүшелерін нығайтатындығын ұғындыру.

2-сабақ. (4с) Туризм және өлкетану туралы түсінік беру. Туризм түрлерімен таныстыру. Жаяу туризм, су туризмі, вело туризм, тау туризмі, шаңғы туризмі туралы түсінік беру. Жорықтар кезінде кездесетін кедергілермен таныстыру, қоршаған ғаламдағы табиғат аясымен, адамдардың қолымен жасалған орындармен танысып, өңірде жүру ережесін сақтау, өзін және өз жолдастарын /жол айрығы/ күте білу, туристік өмірдегі эпизодтарды бақылап қызықты жерлерді суретке түсіру. Батыс Қазақстан облысының өлке тарихынан білімдерін кеңейту. Облыстың ауқымы, әкімшілік бөлінісі, географиялық нысандары туралы түсінік. Табиғаты, өзен-көлдері, қазба байлықтары, жануарлар дүниесімен танысу.

3 –сабақ. (4с) Қауіпсіздік ережесі. Топтық және жеке қауіпсіздік, туристік құрал-жабдықтар. Қауіпсіздік шаралары. Туристік жорықтың қауіпсіздігін қамтамасыз ету. Топтық сақтандыру және жеке өзін-өзі сақтандырудың маңыздылығы. Сақтандыру құралдары. Туристік түйіндер, кеуде бекіткіші және оны қолдану тәсілі. Сақтандыру түрлері. Сақтандыру орнын таңдау және дайындау. Жоғарғы және төменгі сақтандыру. Арқан арқылы кедергілерден өту. Жорық кезіндегі қауіпсіздіктің алдын алу. Туристік құрал-жабдықтар. Шатыр, арқандар, жолдорба.

4-сабақ. (4с) Туған өлкенің территориясы және тұрғын халқы, тарихы туралы түсінік. Туған өлкеге экскурсия. Батыс Қазақстан өлкесінің жер көлемі, территориясы, тарихы. (6 с.) Б.з.б. 2-мыңжылдықтың басында Еділ-Жайық өңірінде кешенді мал, егін шаруашылығы қалыптасуы. Ежелгі Грек ғалымдарының еңбектері. Орта ғасырлық Жайық қалашығы, Сарайшық қалашығы.Өңірімізде өмір сүрген тайпалар тарихы.

5-сабақ. (4с). Мұражай - халықтардың материалдық және рухани мәдениеті. Батыс Қазақстан облысындағы мұражайлар. Мұражайдағы халық қазынасының сақталуы. Пугачев мұражайы, Пушкин мұражайы, Сакен Ғұмаров мұражайы, Ғабдолла Тоқай мұражайы, Мәншүк Маметова мұражайы, Көне Орал мұражайы, Облыстық экологиялық мұражай, Шолохов мұражайы, Бөкей ордасы тарихи музейі.

6-сабақ (4с). Облыстық тарихи- өлкетану музейіне саяхат (Облыстағы аудан музейлерінің тарихын танып зерделеу) Облыстық тарихи-өлкетану музейі туралы түсінік беру.

7-сабақ(4с) Фото көрме «Менің Оралым». Орал қаласы туралы материалдар жинақтау. Орал қаласының тарихи ғимараттары, мәдени орындары, спорттық – сауықтыру кешендері, бүгінгі сәулеті, белгілі тұлғалары туралы буклет жасақтау. Слайд, видео материалдар дайындау.

8-сабақ (4с). Өлке тарихын зерттеу. Облыстық Ж.Молдағалиев атындағы кітапхана және қалалық кітапханалардан өлкетанушылардың оқулықтарын, өлке туризмі және өлке тарихы туралы кітапханаларда ізденіс жұмыстарын жүргізу.

9-сабақ(4с). Тарихи және мәдени ескерткіштер – халық қазынасы. Орал қаласындағы ескерткіштер. Архитектуралық тарихи ғимараттар. Қаламыздағы архитектуралық ескерткіштер туралы түсінік беру. Қаладағы ескерткіштер. Даңқ, «Европа-Азия» монументтері, А.С.Пушкин, М.Мәметова, А.Құнанбаев, В.И.Чапаевтың, С.Датов, Г.К.Жуков, А.Шолохов, Т.Масиннің және М.Молдағалиевтің ескерткіш-мүсіндерінің авторлары мен қала тарихымен байланыстылығы.

10-сабақ Өлке тарихы - көше атауларында. Іздестіру-зерттеу жұмысы «Көшемнің атауына мақтанам!»

Практикалық тапсырма: «Орал», «Курени», «Хан тоғайы» т.б. атаулардың шығу төркіні. Әр оқушы өзінің туған ауылының атауын зерттеу. Картамен жұмыс жасау.

11-сабақ(4с) . Жайық өзені тарихы.

Жайық өзені туралы деректер. Жайық-Урал экспедициясы. Экспедиция қатысушылары, мәні, мазмұны, мақсаты.

II бөлім. Өлкенің экологиялық жағдайы (32сағат)

12-сабақ (4с) Табиғат жайлы ғылымдардың жиынтығы. Экология ғылымының жеке организмнің қоршаған ортамен қарым-қатынасын, ортаға бейімделу заңдылықтарын, сондай-ақ организм деңгейінен жоғарырақ тұрған биологиялық жүйелердің – популяциялардың, организмдер қауымдастықтарының, экожүйелердің, биосфераның ұйымдастырылу және қызмет атқару заңдылықтарын оқушыларға ашып түсіндіру. Экология ғылымының даму тарихына, құрылымына жеке-жеке тоқталу.

13-сабақ(4с). Қоршаған ортаның мезгілдік өзгеруі. Оқушыларға әр мезгілдегі табиғаттың өзгерісі туралы түсіндіру және табиғат құбылыстары туралы деректерді жинақтау.

14-сабақ(4с) Облысымыздағы өзендермен, көлдермен танысу. «Су-тіршілік көзі»

Судың адам өміріндегі рөлі және қоршаған ортаның өзгерісіне тигізетін әсері. Батыс қазақстан облысындағы кіші өзендер мен көлдердің бүгінгі жағдайы. Адамдардың оларға әсері. Жақсарту жағдайлары.

Практикалық тапсырма: «Біздің табиғатымыз» эссе жазу.

15-сабақ(4с) Батыс Қазақстан облысының жануарлар әлеміне саяхат. Батыс Қазақстан облысының аң, құстарымен танысу. Құстарға ұя жасаудың маңызы. Балықтар әлеміне саяхат.

16-сабақ(4с) Шаңғы жорығының негізгі ережесімен танысу. Қысқы туризмнің ерекшеліктері. Топ құру, топтың жабдықталуы. Жорық кезіндегі топтағы міндеттер. Жорыққа қажетті азық-түлік, киім және құрал-жабдықтар ерекшеліктері. Қысқы жорық кезінде үсудің алдын алу. Алғашқы медициналық көмек.

17-сабақ(4с) Жорық түрлерімен танысу, деректеме жинақтау.

Батыс Қазақстан облысы бойынша өткізілген қысқы туристік жорықтар. Жорыққа қолайлы аудандар. Жорық күрделілігі. Маршрут өтетін аудандармен танысу, тарихын зерттеу, климатын, табиғи рельефін зерттеу.

18-сабақ(4с) Евразия туристік сауықтыру кешеніне жорыққа шығу.

19-сабақ (4с) Шаңғы туризмі, қысқы демалыс тақырыбында эссе жазу, буклет дайындау.

III – бөлім. Топографиялық зерттеу. Экскурсиялық бағдарлау(16сағат)

20-сабақ (4с) Картада шартты белгілердің берілуі. Нысандарды анықтау. Картаны дұрыс оқудың маңызы. Бағдарлаудың түрлері. Орал қаласының тарихи-мәдени объектілерін картаға өз бетімен түсіру.

21-сабақ(4с) Топографиялық зерттеу. Жергілікті жер бағдарлау. Топографиялық белгілер - жергілікті заттардың топографиялық, карталардағы шартты (графикалық, әріптік, сандық) белгілері. Масштабтық, масштабтан тыс және түсіндірмелі белгілер. Масштабты шартты белгілермен өз өлшемі бойынша карта масштабында керсетілетін заттар (орман, көл, т.б.). Масштабтан тыс шартты белгілер (карта масштабында өлшемі шағын болғандықтан (шахталар, радиомачта) көрінбей қалатын жергілікті заттарды бейнелеуге қолданылады). Түсіндірмелі шартты белгілер масштабты, масштабтан тыс шартты белгілермен бірге, жергілікті заттарға қосымша сипаттама беру үшін қолданылуы (орман түрін керсететін белгі, өзеннің ағу бағытын көрсететін белгі). Жергілікті заттардың шартты белгілерінің қасына объектінің аты көрсетіліп, түсініктеме берілуі.

22-сабақ(4с) Экскурсиялық бағдарлаудағы картаның маңызы. Объектілерді анықтауды үйрету. Бағдарлаудың түрлерімен таныстыру. Өз бетімен бағыт таңдай

бағдарлау, Берілген бағыт бойынша бағдарлау т.б Карточкалар дайындау, карта схема сызу

23-сабақ(4с) Экскурсиялық бағдарлау жарысын ұйымдастыру

IV – бөлім. Этнография. (20 сағ.)

24-сабақ (4с) Этнография ғылымы. Тайпалар мен халықтардың шығу тегі, тұрмысы, кәсібі, әдет-ғұрпы, ерекшелігі. Халықтың күнделікті өмірі мен тіршілігін, әдет-ғұрпын зерттеу ерекшеліктері. Қария адамдармен әңгімелесіп, олардың айтқандарын жазып алу, маңызды көріністерді суретке түсіру, ұнтаспаға жазып алу, сирек кездесетін бұйымдарды жинау. Музей деректерін, ертеректе жазылған қолжазбаларды пайдалану. Саяхатшылардың мәліметтеріне, бұрыннан сақталып қалған әдеби мұраларға көңіл бөлу. Жергілікті халықтың даму жолын, басқа халықтардан ерекшелігін анықтау.

25-сабақ(4с) Қазақ халқының мәдениеті, дәстүрі, әдет-ғұрышы мен қолөнері туралы түсінік.

Халықтық салт-дәстүр. Салт-дәстүр – халықтың ертеден, ұрпақтан-ұрпаққа ұмытылмай жалғасып келе жатқан, әбден қалыптасқан ережелері мен үлгілі істері. Қазақ халқының салт-дәстүрлері: қарттарды құрметтеу, үлкенді сыйлау, жастарға қамқоршы болу, ата-ананы ардақтау, үйге сәлем беріп кіру, әдептілік, қонақжайлылық, т.б. Ақсақалдар мен ел құрметіне бөленген сыйлы адамдар және ата-ананың өз ұрпағына, еліне арнап айтқан үлгі-өнегесі өсиет сөздерін жинау.

26-сабақ (4с) Фольклорлық туындылар.

Халық музыкасы, халық биі, халық өлеңі, халық театры, халық әдебиеті, халық қолөнері, халық қолданатын ырымдар мен ғұрыптар, салттар мен наным-сенімдер. Фольклор– халықтың бұрынғы замандарда өмір сүрген бабалары шығарып, пайдаланып, ұрпақтан ұрпаққа аманат етіп, бүгінгі дәуірге жеткізген руханият. Мақал-мәтел, жұмбақ-жаңылтпаштар түрлері.

27-сабақ (4с) Ұлттық киімдер және ұлттық тағамдар.

Ұлттық киімдер атауы.Ұлттық киімді әсемдеу дәстүрі. Ою түрлері. Киізден жасалатын киімдер.Теріден жасалатын киімдер.Сырт киімдер: Аба; Бота ішік; Жарғақ; Тайжақы; Тақыр шалбар; Тон. Бас киімдер: Бөрік; Құлақшын; Малақай; Тақия; Тымақ. Аяқ киімдер: Кебіс; Мәсі; Мықшима; Саптама етік; Шарық (Шоқай); Шоңқайма. Жүннен жасалатын киімдер.Жабағы күпі; Жадағай шапан; Жүн қолғап; Жүн шұлық; Мойынша; Түйежүн далбағай; Түйе жүн кеудеше; Шекпен; Шидем шекпен. Киімге байланысты ырымдар.

Ұлттық тағам асханасы. «Қымыздың пайдасы», «Бауырсақ пісірудің түрлері» Іздестіру-зерттеу жұмысы.

28-сабақ(4с) Ұлттық ойындар. Ұлттық ойындар тарихы. Қазақтың ұлттық ойындарының тәрбиелік, әскери-спорттық, салт-дәстүрлік, өзара қарым-қатынастық және көркем-эстетикалық сипаты. Ұлттық ойындардың

түрлері.Әбжілдік пен төзімділікке тәрбиелейтін, ат үстінде шауып келе жатып жерден - күміс алу. Ер адамдардың кеңінен тараған ойыны - көкпар тарту. Халық арасына кеңінен тараған спорт жарыстарының бірі — қазақша күрес. Ол барлық салтанатты жиындарда өткізіледі. Алтыбақан тебу, асық ойнау, жамбы ату, қыз куу, жілік сындыру сияқты ұлттық ойын түрлері мен спорт жарыстары.«**Ұлттық мерекелер – мерейім**» (бс.) Наурыз мерекесі. Қымызмұрындық, соғым басы, сүндет тойы, тоқым қатар мереке-тойларының ерекшеліктері.

«Дәстүр ордасы- киіз үй».

Киіз үй тарихы. Әсемдеу үрдісі. Мүліктердің орналасу тәртібі. Шашақбау, бойтұмар тігу. (бс.)

Ү-бөлім. Сынақтық жорықтар(8с)

29-сабақ(4с) Жорық, экспедицияларға дайындық.

Жорық алды дайындық. Маршрут құрастыру. Зерттеу. Картамен жұмыс. Тапсырмалар. Міндеттерді бөлісу. Алғашқы медициналық көмек.

30-сабақ (4с) «Самал ТЛ» екі күндік жаяу жорыққа шығу. Туристік құрал-жабдықтар. жорық кезіндегі міндеттерін білу. Жорық алды дайындық. Маршрут құрастыру. Зерттеу. Картамен жұмыс. Тапсырмалар. Міндеттерді бөлісу

ҮІ-бөлім.Қорытынды(8с)

31-сабақ (4с) «Жас саяхатшылар - жорықта!» Видео фильмін жасақтау.

32-сабақ (4с) Жылдық қорытынды есеп.

(Барлығы 128 сағат)